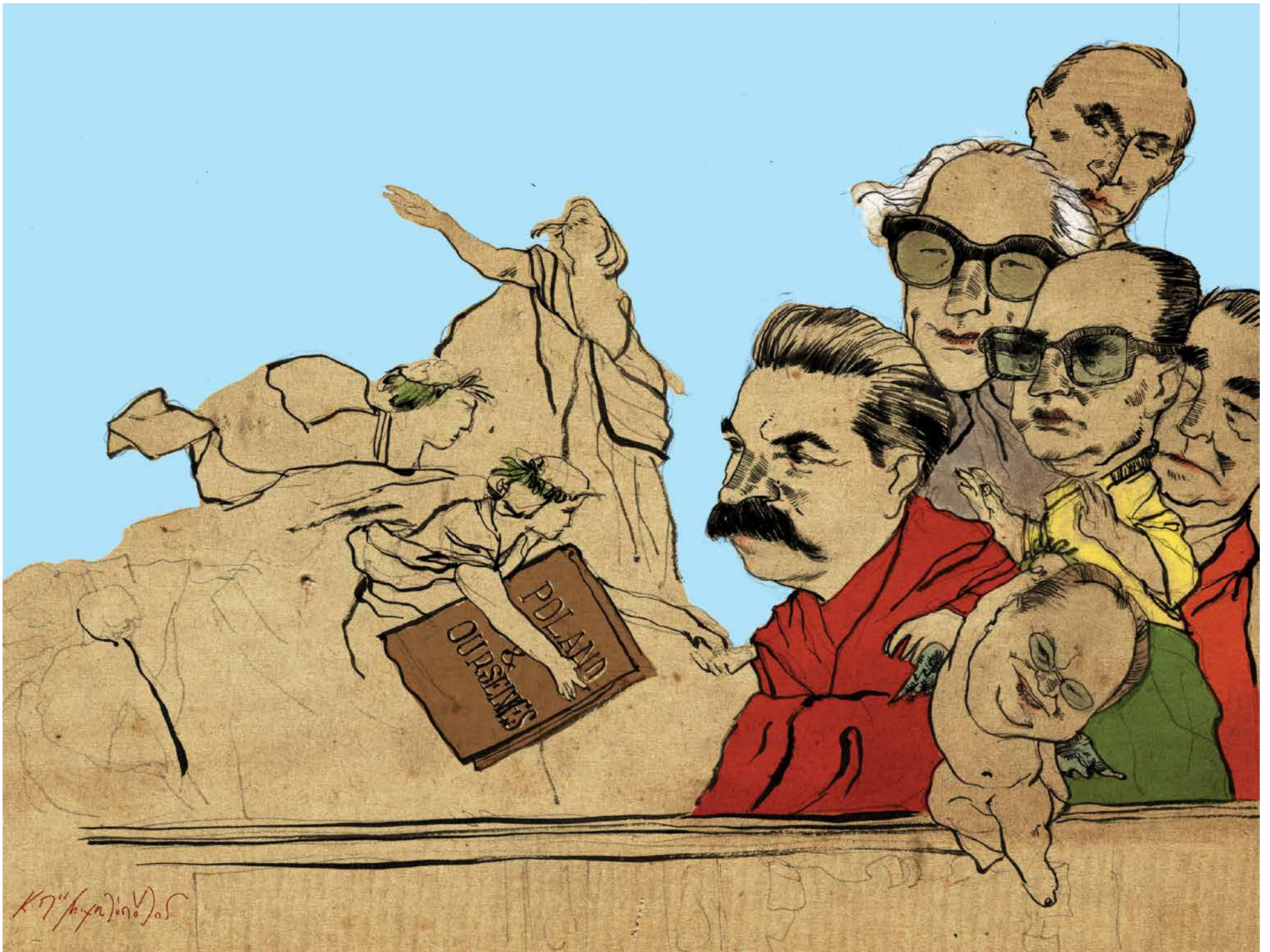

Γράμμα σ' έναν νέο –πεννηντάρη και βάλε– ποιητή

Εγεννήθη υμίν (ετεροχρονισμένος) ποιητής ή Όταν ο υβριστής του Μίλος γράφει ποίηση

Σχέδιο του Κωνσταντίνου Παπαμιχαλόπουλου εμπνευσμένο από τον πίνακα του Τσέκο Μπράβο (Φραντσέσκο Μοντελάτιτσι), *Ο Λορέντσο των Μεδίκων και ο Απόλλων υποδέχονται τις Μούσες*, 1635, φρέσκο, Παλάτσο Πίτσι, Φλωρεντία. Διακρίνονται ο Ιωσήφ Στάλιν, ο Κοτζιάς, ο Χόνεκερ, ο Γιαρουζέλσκι, ο Μπρέζνιεφ και στο βάθος ο Πούτιν.

«Ας σημειωθεί ακόμα εδώ ότι τις πρώτες απεργίες [της Αλληλεγγύης]..., τις συνοδεύει η απόδοση του Βραβείου Νόμπελ της Λογοτεχνίας στον άγνωστο πολωνό πρόσφυγα Μίλος (10.9.1980), τόσο άγνωστο, ώστε να μην είναι μεταφρασμένο ούτε ένα ποίημά του στη γλώσσα αυτών που αποφάσισαν να τον βραβεύσουν! (...) Την ίδια μέρα, με

την απόδοση του Βραβείου Νόμπελ στον Μίλος η καθοδήγηση της Αλληλεγγύης αρνείται να συμπεριλάβει στο καταστατικό της την παραδοχή του καθοδηγητικού ρόλου του ΠΕΕΚ [Πολωνικό Ενοποιημένο Εργατικό Κόμμα = Πολωνικό Κομμουνιστικό Κόμμα]».

(Ν. Κοτζιάς, *Η Πολωνία κι εμείς*, 1982)¹

Το 2000 ο Κοτζιάς εμφανίστηκε και ως ποιητής (!), εκδίδοντας την ποιητική συλλογή με τίτλο *Μονοπάτια*.

Παραθέτουμε τη μετάφραση των παραπάνω και στα Σουηδικά², για να τεθεί υπ' όψιν της Σουηδικής Ακαδημίας, η οποία έδωσε το 1980 το Βραβείο Νόμπελ σε έναν «άγνωστο» και «μη μεταφρασμένο» πολωνό πρόσφυγα

ονόματι Τσέσλαβ Μίλος, λαμβάνοντας με αυτόν τον τρόπο μέρος τότε στη διεθνή συνωμοσία του αμερικανονατοϊκού ιμπεριαλισμού εναντίον του σοσιαλιστικού καθεστώτος της Πολωνίας. Ακολουθούν μεταφρασμένοι στα Σουηδικά μερικοί εκλεκτοί στίχοι του φημισμένου πια και μεταφρασμένου, πραγματικού ποιητή, βάρδου του παγκόσμιου προλεταριάτου, Νίκου Κοτζιά. Θα τεθούν υπόψη της

Σουηδικής Ακαδημίας και έτσι θα της δοθεί η ευκαιρία να επανορθώσει το σφάλμα που διέπραξε το 1980, υπηρετώντας άλλους σκοπούς και όχι την *roésie pure*. Ιδού μερικοί στίχοι από τέσσερα μικρά αριστουργήματα του future laureate, μελλοντικού νομπελίστα ελπίζουμε, στα Σουηδικά. Για τη μετάφρασή τους, ο ευσυνείδητος Σουηδός μεταφραστής συμβουλευθήκε την αγγλική, γερμανική, γαλλική και φινλανδική μετάφραση που έκαναν συνεργάτες της *Athens Review of Books*, τους οποίους και ευχαριστούμε θερμά. Ελπίζουμε ο βάρδος να αναγνωρίσει κάποτε την ανιδιοτελή προσφορά μας και την προσπάθεια που κάναμε να μεταφραστούν τα σπουδαιότερα επιτεύγματα της πέννας του σε τόσες γλώσσες.

*Jag tystade mig själv – tigande
I frånvaron av ljud
Innanför flödet av ord
Har jag gömt denna tystnad.*

*Che's arbetare mitt bland Sockerrören i
Havanna
Längtande efter att förljuva sina planer
Och jag själv inträngd
Djupt inuti dig.
Smältande socker är vad det blev av mig.*

*Jag öppnade såren.
Jag slickade 1989 på min hud.*

Nikos Kotzias, *Stigar* (2000)

*KOMEP [Grekiska Kommunistiska
Tidskriften] kamrat,
tillsammans ska vi simma
I den föränderliga Historien
Under den inkrökta och hjärtlösa eran
av detta memorandum
Har vi inte överlämnat våra vapen.*

Nikos Kotzias, 11.07.2014

Ήταν μέχρι πρότινος ένας αδικημένος ποιητής. Οι επιδόσεις του σε άλλους τομείς προφανώς έχουν επισκιάσει τη μεγάλη προσφορά του στην Ποίηση. Είχαμε την τύχη να το συνειδητοποιήσουμε, πρώτοι εμείς, κατά τη διάρκεια της δικής του και ποιητή Νίκου Κοτζιά με την ARB στο πρωτοδικείο, όπου κάθε φορά που ο μάρτυράς του (πρώην στέλεχος του ΚΚΕ) ή ο δικηγόρος του ανέφεραν ότι «έχει γράψει τόσα επιστημονικά έργα», αυτός πεταγόταν από το ακροατήριο φωνάζοντας: «Και μια ποιητική συλλογή!». Ήταν λοιπόν ευτύχημα για την ελληνική ποίηση η αντιδικία του με ένα περιοδικό σαν την ARB, του οποίου οι κεραιές είναι ευαίσθητες σε θέματα λογοτεχνικής δημιουργίας.

Η σχέση του με την ποίηση είναι βα-

Nikos Kotzias: Czesław Miłosz's slanderer

Νίκος Κοτζιάς: Ο υβριστής του Τσέσλαβ Μίλος

Nikos Kotzias: Bluznierca Czesława Miłosza

Kotzias insulte Ceslaw Milosz

Kotzias beschimpft Czeslaw Milosz

Nikos Kotziàs: il diffamatore di Czeslaw Milosz

Nikos Kotzias: difamando a Czesław Miłosz

Nikos Kotzias difamant a Czeslaw Milosz

Nikos Kotziàs ofende Czesław Miłosz

Nikos Kotzias defäimându-l pe Czesław Miłosz

Nikos Kotzias förolämpar Czeslaw Miłosz

Nikos Kotzias: Czeslaw Miłoszin panettelija

Nikos Kotzias: Czesław Miłosz'a hakaret eden kişi

Nikos Kodzijas: Čovek koji vredi Česlava Miloša

Nikos Kotzias: Hanobitel Miłosze Czesława

ניקוס קוצ'יאס (שר החוץ היווני): מכפיש שמו של צ'סלב מילוש

Ένα απόσπασμα με το οποίο γίνεται γνωστός ο Ν. Κοτζιάς ως υβριστής της Τσέσλαβ Μίλος -ενώ ο ίδιος δηλώνει και ποιητής!- έχει μεταφραστεί φροντίδι της ARB ήδη σε 15 γλώσσες: Αγγλικά, Σουηδικά, Γαλλικά, Γερμανικά, Ιταλικά, Ισπανικά, Καταλανικά, Πολωνικά, Πορτογαλικά, Ρουμανικά, Τσέχικα, Φινλανδικά, Σερβικά, Τουρκικά, Εβραϊκά.

θιά και μακρά. Στους φίλους του έστειλε τακτικά στίχους, με έναν εξελιγμένο καβαφικό τρόπο. Ένας από τους αποδέκτες των στίχων του ποιητή μας, ο οποίος κάθε φορά που τους διάβαζε έμενε άφωνος (προφανώς από ζήλεια), διατύπωσε το εξής ερώτημα: «Πώς άραγε ερμηνεύεται η επίθεση του Κοτζιά στον Τσέσλαβ Μίλος; Εκτελούσε εντολή του Κόμματος να γράψει ειδικά εναντίον του Μίλος;». Του απαντήσαμε ότι είναι κακοήθεις όσοι διαδίδουν ότι «ως εγχώριος ζντανωφίσκος έκανε επίθεση στον μεγάλο ποιητή και συγγραφέα της *Αιχμάλωτης σκέψης*». Αποκάλυψε άλλωστε πρόσφατα ότι για όλα όσα έγραψε στα προπαγανδιστικά βιβλία του δεν φταίει αυτός, φταίει «το Κόμμα»: «*Ημουν στην Κεντρική Επιτροπή του ΚΚΕ. Έγραφα κατ' εντολήν του κόμματός μου πράγματα, π.χ. για την Πολωνία, τα οποία ήταν ανοησίες*»³. Είναι αλήθεια ότι την ομολογία ότι υπήρξε πιόνι δεν την περιμέναμε. Αλλά ακόμη και ως πιόνι είχε τις ευαισθησίες του, που τις κρατούσε κρυφές από όλους: έγραφε ποίηση! Το

2000 λοιπόν, που συνέπιπταν τα πενήντάχρονα του με το (μη-Λένιν) millennium, ο Κοτζιάς εμφανίστηκε επισήμως και ως ποιητής, εκδίδοντας τη συλλογή με τον μονολεκτικό-μονολιθικό τίτλο *Μονοπάτια*. Με την εμφάνιση λοιπόν ενός υπερώριμου ποιητή της Αγάπης-Επανάστασης έκανε ποδαρικό η ανθρωπότητα στον 21ο αιώνα: («*Και να 'μαστε, / Να ταξιδεύουμε [με τον Κοτζιά] στον καινούργιο αιώνα. / Καληνύχτα, Αγαπημένη μου αγάπη. / Ονειρέψου την απελευθέρωση*»). Έτσι εξηγείται και η επίθεσή του στον Τσέσλαβ Μίλος: στην ανθρώπινη αδυναμία, την αυξημένη περισσότερο στους ομοτέχνους και δη στους ποιητές, βρίσκεται το κλειδί της ερμηνείας αυτής της επίθεσης για την απαξίωση του Μίλος και του Βραβείου Νόμπελ που του απένειμαν οι δόλιοι ιμπεριαλιστές προκειμένου να συκοφαντήσουν τον Υπαρκτό Σοσιαλισμό. Αυτό ήταν που τον τύφλωσε λοιπόν. Το έχει πει άλλωστε ο Ησίοδος, αρχαίος συνάδελφος του Κοτζιά: *και κεραμεύς κεραμεί κοτέει και τέκτωνι τέκτων, και πτωχός*

πτωχῶ φθονέει και ἀοιδὸς ἀοιδῶ.

Η Ιστορία όμως και η σκιά του «άγνωστου» και «αμετάφραστου» πολωνού πρόσφυγα εκδικούνται. Τα ποιήματα του Κοτζιά παραμένουν, 15 χρόνια τώρα, αμετάφραστα στα σουηδικά! – πράγμα βέβαια απαράδεκτο. Σήμερα, μετά την Υπουργοποίησή Του, είναι η ευκαιρία: εκτός από την πρόταση της άμεσης μετάφρασής τους ώστε να τεθεί υπ' όψιν της Σουηδικής Ακαδημίας, τώρα που διαθέτει και διεθνές κύρος, και την υποστήριξη της Μεγάλης Μητέρας Ρωσίας του Πούτιν, προτείνουμε να συγκροτηθεί επιτροπή υποστήριξης της υποψηφιότητάς του με πρόεδρο κάποιον εκ των υπουργών-ποιητών⁴. Να σπάσουν επιτέλους την συνωμοσία σιωπής του σύμπαντος για την ποίηση του Κοτζιά, στην οποία επιστρέφουμε πάραυτα.

Υπάρχει μια συνταγή, πάντα η ίδια και πάντα αποτυχημένη, που δυστυχώς ακολουθούν ορισμένοι έφηβοι, όταν εκτός από το άλλο φύλο, φλερτάρουν και με την ποίηση: γλυκερή και μελοδραματική θεματική, κοινότοπη έκφραση, συναισθηματικές εκχύσεις, συνήθως άγουρες και θορυβώδεις. Οι περισσότεροι ευτυχώς δεν συνεχίζουν, είτε γιατί ωριμάζουν, οπότε ο μυαλό πήζει, είτε γιατί η ζωή τους χτυπάει κάτω σαν χταπόδια κι έτσι έρχονται στα συγκαλά τους. Κερδισμένη πάντα η ποίηση και η αν(τ)οχή μας.

Τι συμβαίνει όμως όταν τα συμπτώματα εμφανίζονται σε αιθεροβάμονα ποεταστρο ο οποίος καλπάζει τα πενήντα και άνω; Τι δηλώνει μια τέτοια χειρονομία όταν ο φέρελλις ποιητής είναι μέγας πολιτικός ινστρούχτορας, αλλά και πανεπιστημιακός, επιπλέον δε πολιτικός Στοχαστής, επιπροσθέτως μάλιστα Πατριώτης αριστέρος, κοντά σ' αυτά και πρασινοκόκκινος σύμβουλος μεγάλων ανδρών του ελληνικού πολιτικού κατεστημένου, συνελόντι ειπείν άνθρωπος των παρυφών της εξουσίας και ιδεολόγος σπουδαρχίδης;

Τι να δηλώνει η παιδαριωδώς οιστρηλατημένη επίνευση και η ποιητική αδεία παιδαριολογία όταν ο εν λόγω εφηβάτων ποιητής τυγχάνει να εκπροσωπεί επ' εσχάτων μια ολόκληρη χώρα και μάλιστα στο κρίσιμο Υπουργείο Εξωτερικών; Οι πολίτες καλούνται να «αναστοχαστούν» διαβάζοντας τις ποιητικές επιδόσεις του μεγαλορρήμονος Υπουργού Εξωτερικών Νίκου Κοτζιά (*Μονοπάτια*, εκδόσεις Καστανιώτη, 2000), ο οποίος, καθώς δηλώνει στην εισαγωγή της ανάδελφης συλλογής του, έχει στενές σχέσεις με τον στοχασμό και με τα πάθη, με την πολυλογία και με τη σιωπή, με τα αλώνια και τα σαλόνια.

Η *Athens Review of Books* θεωρεί ότι έχει χρέος έναντι των αναγνωστών της, αλλά και έναντι της παγκόσμιας τέχνης, να παρουσιάσει ολίγιστα μεν, λαλίστατα δε δείγματα της λογοτεχνικής δημιουργίας του δημοσίου ανδρός γιατί, πέραν της αισθητικής αξίας της, η δημιουργία αυτή

συνιστά μαρτυρία για το πνευματικό ποιόν και τη διανοητική συγκρότηση του επιδόξου υπηρέτη των Μουσών. Ως δημόσιο κείμενο η ποίηση πάντα δηλώνει κάτι και αυτό το κάτι καλούνται οι αναγνώστες μας να αναζητήσουν αφού πάρουν μια πρόγευση.

Πρώτα η πρωτότυπη αφιέρωση με την αναφορά στο «Φωτεινό Μονοπάτι» της ζωής (σας θυμίζει κάτι από μακρινό «επαναστατικό» Περού η φράση αυτή;), όπου «αισθήματα και αισθήσεις αυτοσαρκάζονται» (*sic*) σε έναν κόσμο που ο ποιητής και οι σύντροφοί του (ευτυχώς λέμε εμείς) δεν πρόκαμαν να αλλάξουν. Μας απειλεί όμως με ένα πελώριο ερωτηματικό που το εκσφενδονίζει στο μέλλον: «Ακόμα;»⁵

Ακολουθεί εισαγωγικό σημείωμα του μουσολήπτου μετέπειτα Υπουργού υπό τον εύγλωττο τίτλο «σκαριφήματα του αγώνα και του έρωτα». Τα σκαριφήματα υποδεικνύουν ότι είμαστε ακόμη στο στάδιο του σχεδιασμού, της προετοιμασίας. Οπότε υπάρχει ακόμη μέλλον λαμπρό. Αφού πάντα ο αγών και ο έρωσ ένα. Για να μην ξεχνάμε και την παράδοση του λαϊκού ρομαντισμού. Διότι ο υπουργός παιδίοθεν ηράσθη της ποιήσεως, πρωτίστως ως εργάτης, όχι της θάλασσας αλλά «του πνεύματος» (που πάσχει για τους εργάτες άνευ πνεύματος) και, με θαυμαστή μετριοπάθεια, δηλώνει ότι συντάχθηκε «με το ριζοσπαστικά καινούργιο, με το κίνημα ανατροπής του υπάρχοντος». Βεβαίως του «υπάρχοντος», αλλά γιατί όχι και του μη υπάρχοντος, θα προσθέταμε εμείς. Αφού το κενό πάντα ένα είναι, υπάρχον ή μη υπάρχον.

Επεται όμως ο υπουργικός ορισμός της ποίησης: «Η ποίηση είναι η απάντηση στη σιωπή του σύμπαντος». Γιατί όχι: η σιωπή του σύμπαντος είναι η απάντηση στην κακή ποίηση; Το σύμπαν πρέπει να σοβαρευτεί και να μην αφήνει αναπάντητες τέτοιες κοσμοϊστορικές προκλήσεις, ιδιαίτερα όταν «ο θόρυβος του ανθρώπου δίνει νόημα σ' αυτή τη σιωπή», όπως διαπιστώνει ο θορυβών ποιητικός νεοσσός, ο οποίος, όπως συγκαταβατικά μας εξομολογείται, «τον πρώτο συναισθηματικό στίχο τον σκαρφίστηκε στην πέμπτη δημοτικού». Τέτοιο παιδί-θαύμα δεν μπορεί παρά να θριαμβεύσει στη ζωή, όταν μάλιστα συνεχίζει να πολιτορκεύει την ποίηση με «πολιτικούς στίχους με ρυθμό». Εμβατηρίου, καντάδας, καλαματιανού, ποιος ξέρει;

Το παιδίον όμως ενηλικιώθη και τότε έγραψε τον πρώτο παιάνα για «την 12η ολομέλεια της ΚΕ του ΚΚΕ και [για την] ανάγκη ανατροπής της χούντας». Το πόνημα όμως προς μεγάλη θλίψη της υψηλίου εχάθη ανεπιστρεπτί. Μόνον όσοι λατρεύουν την τέχνη μπορούν να νιώσουν την απροσμέτρητον απώλεια. Όπως όμως μαρτυρούν οι ανεμοδείκτες, έχει ο καιρός γυρίσματα. Αφού το κομματικό στέλεχος

ξαναωρίμασε, και μάλιστα με γερμανικές περγαμινές, θυμήθηκε την παλαιά του αγάπη και «άρχισε να ξανασκαρφίζεται μικρές στροφές και γυρίσματα». Η αποκάλυψη του κρυφού πάθους συνετελέσθη το 1998, όταν ο μουσοπόλος ανήρ επάτησε την κρίσιμον ηλικίαν των πενήκοντα ετών. Τότε έμαθαν, ακόμη και οι κοντινοί του, για τον νταλκά του με τη Μούσα και διάβασαν τους στίχους του, όπου καταθέτει «την ερημιά των ερωτημάτων και τον πόνο των απαντήσεων».

Τα ποιήματα του νεωστί Υπουργούρέπον συχνά προς την «σιωπή», όπως όλα τα πρωτόλεια. Γιατί μόνον οι έμπειροι τεχνίτες του λόγου γνωρίζουν και εφαρμόζουν την πασίγνωστη ρήση-συμβουλή του Wittgenstein: «Για όσα δεν μπορούμε να μιλήσουμε πρέπει να σιωπούμε». Αντίθετα προς την αρχή αυτή, η σιωπή εδώ αναβρύζει πανταχόθεν και είναι λαλίστατη: «Σιώπησα σιωπηρά / Μέσα στη σιωπή. / Μέσα στα πολλά λόγια / Την έκρυσσα» («Η πολυλογία της σιωπής»). Μια άλλη ιδιαιτερότητα είναι ο ερεθισμός της ποιητικής έμπνευσης όταν ο ποιητής βρίσκεται *εν πτήσει* (πραγματικά και μεταφορικά), γι' αυτό και πολλά ποιήματά του συνοδεύονται με ακριβή χρονική καταγραφή του αεροπορικού ταξιδιού. Ακόμη και η αναμονή της πτήσης τον ωθεί σε βαθυστόχαστους συνειρμούς, όπως στο ποίημα «Καθυστέρηση στο αεροδρόμιο του Ελληνικού».

Αναμφίβολα το συναισθηματικό στοιχείο ξεχειλίζει παντοιοτρόπως, απέχει όμως πολύ από του να μετατραπεί σε ποιητικό λόγο. Συχνά θυμίζει καταγραφές σε μαθητικά λευκώματα, όπως στους στίχους που ακολουθούν, καθώς ο ποιητής ήδη από την αρχή της ποιητικής βίβλου του μας αποκαλύπτει τον σκοπό της ποίησης: «Εμπρός, λοιπόν, τις σημαίες της ποίησης / Θα ξεδιπλώσω. / Τον πόνο τους θα σας πω, / Την αγάπη να θυμίσω. / Τα όνειρα θα ξαναδώ. / Με αυτά θα πορευτούμε» (ποιοί;). Όμως η συναισθηματική επίφαση γίνεται τρόπον τινά πιο λαγυμένη όταν συνδέεται με την πονεμένη ομολογία για την αποτυχία του «αγώνα» για την αλλαγή του κόσμου(!): «Λαθέψαμε στις απαντήσεις. / Μας πλήγωσαν τα ερωτήματα που χάσαμε. / Όμορφα περάσαμε μέσα στην ασκήμια των πραμάτων» («Η ομορφιά των άσκημων»). Και στο «Όμορφα περάσαμε»: «Τη γνώση [*sic*] κοπιαστικά διεκδικήσαμε, / Δική μας τη θελήσαμε. / Όμορφα περάσαμε. / Διεκδικώντας / Τον κόσμο που εμείς / Να πλάσουμε θελήσαμε» – όπου γνώση είναι βέβαια ο «επιστημονικός σοσιαλισμός». Αυτό το «όμορφα περάσαμε» (όπως το ομαδικό τραγουδάκι στο τέλος των σχολικών μας εκδρομών: «τα περάσαμ' όμορφα, όμορφα, όμορφα...») εμφανίζεται διαχρονικά στην ποίησή του, και δεν έχουμε καμιά αμφιβολία γι' αυτό. Από υφολογικής απόψεως η «ασκήμια των πραμάτων», εκτός που βροντάει

σαν Όλυμπος και αστράφτει σαν Γκιώνα ή σαν παλαιοδημοτικός τενεκές, δεν συνάδει με την εντελώς παιδική αντίδραση του «όμορφα περάσαμε» (τραλαλά).

Τα πράγματα (και όχι τα πράματα) γίνονται χειρότερα όταν ο φοιβόληπτος στιχουργός, ως «λαθρεπιβάτης ιδεών» καταθέτει έναντι της υψηλίου το αμείλικτο ερώτημα: «Είδατε ποτέ αισθήματα να αυτοκτονούν;». Πρέπει να ομολογήσουμε ότι αδυνατούμε να κατανοήσουμε εάν πρόκειται περί ρητορικής ερωτήσεως ή σοβαρής προκλήσεως. Όπως και αν έχει το ερώτημα είναι της τάξεως εκείνης που μπορεί να προκαλέσει στον αναγνώστη ανεπανόρθωτη βλάβη – μέχρις αυτοχειριασμού. Όμως, τύχη αγαθή, ο προνοητικός λάτρης του ποιητικού Παρνασσού μας επαναφέρει στη σκληρή πραγματικότητα σε μια φοβερή έκλαμψη λόγου που του συνέβη όχι καθ' οδόν προς τους Εμμαούς της κομματικής Ορθοδοξίας, αλλά «καθ' οδόν από τη Βιέννη προς Αθήνα». Στη διαδρομή συνέλαβε και διατύπωσε το μέγα ζήτημα των ημερών με αξιοζήλευτη ποιητική πρωτοτυπία: «Και να που ο χρόνος της παγκοσμιοποίησης / Ατέλειωτα σκληρός είναι».

Είναι τόσο σκληρός αυτός ο χρόνος που ο μελλοντικός υπουργός καταφεύγει για παρηγοριά στην τέχνη, εκεί όπου συναντά αισθητικά τη γραφή και σε μια μελοδραματική έκρηξη συναισθημάτων αποτυπώνει ποιητικά τη συγκίνησή του. Θαυμάστε λοιπόν ωριμότητα της γραφής: «Στο βάθος των πληγών μου / Θα κολυμπήσω. / Στο βυθό του ανεκπλήρωτου / Ονειρού / Θα καταδυθώ. / Και θα ξεχάσω» («Μνήμη»). Αυτό συμβουλευόμαστε κι εμείς τον αναγνώστη: να ξεχάσει. Γιατί ο ποιητής εν τέλει δεν ξεχνά: «Στον *Οδηγητή* και στη *Διαλεκτική*, / Γνώρισα τη γνώση, τη συντροφικότητα, το κουράγιο» («Σε δυο συντρόφισσες αδελφές»). Το ξεδίπλωμα των σημαιών της ποίησης στους στίχους του ξεκινά από την απλή εξομολόγηση στο αγαπημένο πρόσωπο και φτάνει ως την μεγάλη Δύσκολη που είναι η μεγάλη αγάπη, η Επανάσταση. Δεν θα επιμεινουμε εδώ καθώς γνωρίζουμε με φρίκη από άλλα κείμενά του τι είδους Αγάπη-Επανάσταση οραματίζεται ο ποιητής.

Πώς όμως θα μπορούσε να λείπει από τέτοια ποιητική πανδαισία και η πολιτική συνείδηση (ακόμη και η κομματική ένταξη) ενός ευαίσθητου ανθρώπου που θέλει να μας σώσει από τον συμβιβασμένο εαυτό μας; Ο ποιητής είναι λαύρος, έστω και απογοητευμένος, επαναστάτης. Σαν εραστής πληγωμένος που έχασε τον πραγματικό έρωτα και ζει με το φάντασμα του: «Χώρισαν οι δρόμοι μας, / Χωρίς ηγεσία βρεθήκαμε και οι δύο, / Στο κόμμα εσύ, / Εμείς μακριά από κόμματα. / Κι όμως, στα ίδια ιδανικά / Ερωτευμένοι παραμείναμε». Δεν παραλείπει βέβαια να τιμήσει ποιητι-

κά, τι άλλο, «τα παιδιά της ΚΝΕ», με στίχους ασύλληπτης κοινοτοπίας και ακαλαισθησίας τους οποίους παραθέτουμε στο τέλος του παρόντος (περιορισμένων λογοτεχνικών φιλοδοξιών) πονήματος.

Επειδή όμως τα αριστερά οράματα του πολιτικά ευαίσθητου στιχουργού υπερβαίνουν τα ελληνικά σύνορα και αποκτούν διεθνή χαρακτήρα, είναι εύλογες οι ανάλογες αναφορές, όπως αυτή στην παραδείσια δικτατορία της Κούβας, που τον φανερώνει να λιώνει σαν ζάχαρη από ζαχαροκάλαμο (δυστυχώς άνευ πούρου): «Οι εργάτες του Τσε στα / Ζαχαροκάλαμα της Αβάνας / Το πλάνο τους να γλυκάνουν θέλανε / Και εγώ χωμένος / Βαθιά μέσα σου / Ζάχαρη που λιώνει έγινα». Μετά από τέτοια ποιητική *corpusculum*, και με την γλύκα των «πλάνων» (πεντάχρονων ή μη), δεν μπορούμε παρά να κατανοήσουμε την καθίζηση του ελευσόμενου Υπουργού, όταν τον σάρωσε η λαίλαπα του 1989:

«Άνοιξα πληγές. / Έγλειψα πάνω μου το 1989. / Εγώ ο μάσταρδος σκύλος αυτού του κόσμου».

Την «ποίηση» του την στοιχειώνει το «1989». Συνεχώς θρηνεί για το «1989», γιατί τότε απελευθερώθηκαν οι χώρες από τον ολοκληρωτισμό, την προπαγάνδα του οποίου υπηρετούσε με τόσα βάρβαρα κείμενα κατ' εντολήν, όπως λέει, του «Κόμματος». Θρηνεί για τον κόσμο που έχασε το 1989 και αγωνίζεται να τον νεκραναστήσει. Γι' αυτό άλλωστε έφυγε θορυβωδώς από το ΚΚΕ για να πάει πιο αριστερά, πιο επαναστατικά, στο ΝΑΡ και από 'κει αλλού και αλλού....

Οι έως τώρα αναφορές μας είναι στη συλλογή που εκδόθηκε το 2000 και περιλαμβάνει «ποιήματα» της περιόδου 1997-2000. Για να παρακολουθήσουμε την εξέλιξη του ποιητή, παραθέτουμε τους πολύ πρόσφατους στίχους, που έγραψε στις 7 Νοεμβρίου 2014, επέτειο της Οκτωβριανής Επανάστασης. Πρόκειται για έναν ακόμη ύμνο στη σταλινική νομοτέλεια:

«Δήμο σύντροφε του '89, / αγωνιστή του παράνομου ΟΔΗΓΗΤΗ, / διανοούμενε της ΚΟΜΕΠ και των Θέσεων του ΣΥΡΙΖΑ, / φίλε καλέ του ΠΡΑΤ-ΤΩ / Θα μας λείψεις. // Δήμο σύντροφέ μας, μου λείπουν οι κουβέντες και τα σχόλια / Για τα υπό διαμόρφωση άρθρα στην ΚΟΜΕΠ, / Να σε βλέπω στο απέναντι δωμάτιο να συμβουλευείς με αυταπάρνηση / τη νέα γενιά των αρθρογράφων. / Να τους παίρνεις από το χέρι / και μυστικά / Να τους βάζεις στα βάθη της θεωρίας. / ... / Σε θυμάμαι στο '90, τότε που φτιάχναμε το φόρουμ της αριστεράς / Το ενωτι-

κό Περιοδικό «Άλφα». / Ποια συζήτηση να ξεχάσω μέσα στον νέο αιώνα, τον 21ο αιώνα; / Για την αριστερά και την ενότητά της, για την αριστερά που ονειρευόμασταν / ... / Φυσικά και δεν υπακούσαμε, τώρα έρχεται η εποχή μας / Πέσαμε σε τόσους χειμώνες που ξεχάσαμε την άνοιξη / Ξεχάσαμε ότι θα έρθουν ξανά καλοκαίρια. / Και θα έρθουν! / Εκεί θα είσαι μαζί μας / θα κολυμπάμε μαζί στην αλλαγή της ιστορίας / Μέσα στη σκυφή και άκαρδη εποχή των μνημονίων / Τα όπλα δεν παραδώσαμε.»⁶

Παρ' όλο που ήταν η επέτειος της επανέστασης των μπολσεβίκων, φαίνεται πως δεν ήταν ημέρα μεγάλης έμπνευσης για τον Κοτζιά, καθώς αναδιατύπωνε το ποίημα «Στα παιδιά της ΚΝΕ» το οποίο είχε γράψει προ δεκαπενταετίας για τον Γ. Γράβα του ακροαριστερού γκρουπούσκουλου ΝΑΡ, και συγκεκριμένα στις 16 Ιανουαρίου 2000:

«Ομορφα περάσαμε / Μέσα στις ασχίμας τα πράματα. / Φυσικά και δεν υπακούσαμε, / Τώρα έρχεται η εποχή μας. / Με άρωμα κοινωνικής απελευ-

θέρωσης /.../ Πέσαμε σε τόσους χειμώνες, / που σχεδόν ξεχάσαμε τα καλοκαίρια της νιότης. /... / Αμφισβήτησαμε την υπάρχουσα των πραγμάτων τάξη, /.../ Μέσα στη σκυφή και άκαρδη εποχή μας / Τα όπλα δεν θέλησαμε να παραδοθούν. / Της προσπάθειας τη γοητεία μαζί / Τρυφερά γνωρίσαμε. / Όμορφα περάσαμε, / Μας λείπεις.)

Εδώ όμως, πρωτίστως από φιλόθρονη διάθεση προς τους αναγνώστες, πρέπει να σταματήσουμε. Άλλωστε ο στιχουργός-τότε μέλλων Υπουργός θα μπορέσει τώρα να εφαρμόσει επάνω μας (ως εθνική συλλογικότητα) τα θάματα και τα οράματά του, οπότε και το ποιητικό του πρωτόλειο αποκτά αναδρομικά άλλη αξία και άλλο νόημα. Κρίμα όμως που δεν διάβασε έγκαιρα τα «Γράμματα σε έναν νέο ποιητή» του Ρίλκε. Αν το είχε κάνει, είναι πολύ πιθανό ότι και η ποίηση θα γλίτωνε και εμείς δεν θα είχαμε υποστεί την εξοντωτική δοκιμασία να τον αναγνώσουμε. ▲

— *The Athens Review of Books*

- 1 Ν. Κοτζιάς, *Η Πολωνία κι εμείς, Σύγχρονη Εποχή*, Αθήνα 1982, σ. 19-20.
- 2 Nikos Kotzias förolämpar Czeslaw Milosz
“Det bör noteras att de första strejkerna (som organiserades av Solidaritet fackföreningsrörelse) sammanföll med att Nobelpriset i litteratur gavs åt en okänd polsk flykting Milos (09.10.1980), en poet så okänd att inte en enda dikt hade översatts till Nobelkommitténs eget språk. Samma dag som Nobelpriset utdelades åt Milos, beslöt Solidaritets ledarskap att stryka från sina statuter alla referenser till det Polska arbetarpartiet EPAP's (kommunistpartiet) ledande roll.” Nikos Kotzias, *”Polen och vi”*, 1981, s.19-20 Not: Kotzias tror att han är poet. Han har senare gett ut en diktsamling under titeln *Stigar* (2000).
- 3 *Der Spiegel*, 9 Φεβρουαρίου 2015. Στην ποιητική συλλογή *Μονοπάτια* γράφει, ανάμεσα σε άλλα, και τον στίχο: «Δεν μπόρεσα τους Πολωνούς να γνωρίσω.» («Στην πτήση από Βαρσοβία προς Αθήνα, ώρα 1.00 πρωί, 1.10.1998»). Η ARB έχει κάνει τα πάντα για να τον γνωρίσουν οι Πολωνοί.
- 4 Διάφοροι υπουργοί εμφανίζονται και ως

ποιητές. Όμως κανείς δεν δημοσίευσε τα σαγλά στιχάκια του αφού πρώτα καθύβρισε έναν Τσέσλαβ Μίλος ή κάποιον άλλο μεγάλο ποιητή. Γι' αυτούς απλώς ισχύουν αυτά που έλεγε ο Μανόλης Αναγνωστάκης: πόσο θλιβερό είναι το θέαμα ανθρώπων αναγνωρισμένων στον επαγγελματικό τους χώρο (γιατρών, δικηγόρων, επιχειρηματιών, διαφημιστών κ.ά.) που γράφουν άθλιους ή μέτριους στίχους (πράγμα οπωσδήποτε ευαίσθητο και καταπραϊντικό για τις στιγμές μοναξιάς τους), τους οποίους όμως, αντί να κρατήσουν για τον εαυτό τους, όχι μόνο τους τυπώνουν, (ενέργεια που φανερώνει μια προβληματική σχέση με την ποίηση), αλλά και τους προβάλλουν, φιλοδοξώντας να αναγνωριστούν ως ποιητές (πράγμα που γεννά σκέψεις για την εν γένει σοβαρότητά τους). Η περίπτωση Κοτζιά είναι λοιπόν ιδιόζουσα, ανεπανήλητη και πολύ βριαία.

- 5 «Ένα Φωτεινό Μονοπάτι στη ζωή με τους φίλους / και τους συντρόφους, τα αισθήματα / και τις αισθήσεις που αυτοσαρκάζονται / με τα ερωτήματα σε έναν κόσμο / που δεν τον αλλάζαμε (ακόμα);»
- 6 <http://www.nikoskotzias.com/>, ανάρτηση 7 Νοεμβρίου 2014.

Ομοσπονδιακό Ίδρυμα Δημοσίου Δικαίου και Ομοσπονδιακό Ίδρυμα Επεξεργασίας του Ιστορικού Παρελθόντος

Βιογραφικά Αρχεία Δεδομένων

BUHR, MANFRED (ΜΠΟΥΡ ΜΑΝΦΡΕΝΤ)

* 22.2.1927 – † 22. 10. 2008

Φιλόσοφος, Πρόεδρος του Επιστημονικού Συμβουλίου για Θεμελιώδη Ζητήματα του Ιδεολογικού Αγώνα

Βιογραφικά στοιχεία από το εγχειρίδιο “Ποιος ήταν ποιος στην ΔΔΓ;”

Γεννήθηκε στο Κάμεντς, Πατέρας ανθρακωρύχος, Δημοτικό σχολείο και Εμπορική Σχολή, εκπαίδευση και δίπλωμα εμπόρου. 1944 υπηρέτησε στην Υπηρεσία Εργασίας του Ράιχ (RAD) και στο Εθνικοσοσιαλιστικό Κόμμα Γερμανίας (NSDAP)[Ναζιστικό Κόμμα]. 1945 υπηρέτησε στον (ναζιστικό) Στρατό.

1945/46 ΚΚΓ(ΚΡD)[Κομμουνιστικό Κόμμα Γερμανίας]/ΣΕΓ (SED - Σοσιαλιστικό Ενιαίο Κόμμα Γερμανίας). Δάσκαλος. 1946/47 Ίδρυμα Προκαταρκτικών Σπουδών στη Δρέσδη. 1947-1952 Σπουδές Ιστορίας, Φιλοσοφίας και Γερμανικής Φιλολογίας στο πανεπιστήμιο Λειψίας. Δίπλωμα Ιστορίας και Φιλοσοφίας. Από το 1952 στην αρχή βοηθός και ανώτερος βοηθός, στη συνέχεια επιστημονικός συνεργάτης στον Ερνστ Μπλοχ [Ernst Bloch], στο Ινστιτούτο Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Καρλ-Μαρξ της Λειψίας. Το 1957 στο ίδιο πανεπι-

στήμιο ανακήρυξη σε διδάκτορα με την διατριβή «Άνοδος και εξαφάνιση της διαλεκτικής σκέψης στην φιλοσοφία του Ιμμανουέλ Καντ». Από το 1957 συνεργάτης της Γερμανικής Ακαδημίας Επιστημών (Ανατολικής Γερμανίας), [DAW]. Το 1962 Υφηγεσία στο Πανεπιστήμιο Ερνστ-Μόριτς-Αρντ στο Γκράιφσβαλντ με την μελέτη «Οι καταβολές της φιλοσοφίας του Γιόχαν Γκόττλιμπ Φίχτε και η Γαλλική Επανάσταση» (δημοσιεύθηκε στο Βερολίνο το 1965). Το 1962 αναπληρωτής διευθυντής, το 1965 καθηγητής, από το 1969 διευθυντής του Ινστιτούτου Φιλοσοφίας Ακαδημίας Επιστημών (διαδέχθηκε τον Γκέοργκ Κλάους), το 1965 καταχωρημένος στο Υπουργείο Κρατικής Ασφάλειας (MfS) [Ministerium für Staatssicherheit - Stasi] ως μυστικός συνεργάτης με το ψευδώνυμο «Ρεμπάιν»[«Ελαφοπόδαρος»]. Το 1969 αντεπιστέλλον μέλος και το 1971 τακτικό μέλος της Ακαδημίας Επιστημών. Από το 1971 Πρόεδρος του Επιστημονικού Συμβουλίου για Θεμελιώδη Ζητήματα του Ιδεολογικού Αγώνα μεταξύ Σοσιαλισμού και Ιμπεριαλισμού, μεταξύ άλλων υπεύθυνος για τις σχέσεις συνεργασίας και την ταξιδιωτική δραστηριότητα (επιλογή των «Στελεχών Ταξιδιών») φιλοσόφων της ΔΔΓ στον Δυτικό Κόσμο. 1973 ΝΡ. Όταν ήταν διευθυντής το 1974 ακολούθησε από ιδεολογικά κίνητρα η διάλυση του Τμήματος Κοινωνιολογίας που είχε ιδρυθεί από τον Χαντς Γκύντερ Μάιερ στο Κεντρικό Ινστιτούτο Φιλοσο-

φίας. Από το 1981 Αντιπρόεδρος της Διεθνούς Εταιρείας Διαλεκτικής Φιλοσοφίας - Societas Hegeliana. Από το 1988 αντεπιστέλλον μέλος της Ακαδημίας Επιστημών της ΕΣΣΔ. Το 1990 έπειτα από δημοκρατικές εκλογές έπαψε να είναι Διευθυντής του Ινστιτούτου.

Το 1991 επίτιμος διδάκτορας του Πανεπιστημίου Ούλου (Φινλανδία). Το 1992 δημοσίευσε εκεί την μελέτη «Ιστορικός Λόγος, Σχετικά με την χρήση της Σκέψης στην κλασική Γερμανική Φιλοσοφία». Πέθανε στο Βερολίνο.

Ο Μπουρ συμμετείχε από διακεκριμένη θέση στην επιβολή των ηγεμονικών ιδεολογικών αξιώσεων της ηγεσίας του SED (του κυβερνώντος κόμματος της Ανατολικής Γερμανίας) στην φιλοσοφική ζωή στην DDR/ΔΔΓ καθώς και στον ιδεολογικό και θεσμικό αποκλεισμό μη κονφορμιστικών μαρξιστικών ρευμάτων όπως της φιλοσοφίας του Ερνστ Μπλοχ,

του κριτικού Μαρξισμού και πολλών άλλων. Το 1980/81 συμμετείχε αποφασιστικά ως Διευθυντής του Ινστιτούτου παράλληλα με τον Χέρμπερτ Χερτς στην πειθαρχική δίωξη της ομάδας γύρω από τον Πέτερ Ρούμπεν. Συνεπιμελητής και συγγραφέας πολλών βασικών δημοσιεύσεων της φιλοσοφίας της ΔΔΓ, μεταξύ άλλων: Φιλοσοφικό Λεξικό. Λειψία 1964. Μαρξιστική Φιλοσοφία. Εγχειρίδιο, 1967. Από το 1971 επιμελητής της σειράς «Σχετικά με την Κριτική της Αστικής Ιδεολογίας» (περισσότερους από 100 τόμους).

Δημοσιεύσεις: ιδιαίτερα στην κλασική Γερμανική Φιλοσοφία και σχετικά με τις *Ιδεολογικές Διαμάχες, Ιμμανουέλ Καντ*. Λειψία 1968. *Η Αξίωση του Λόγου* (με τον Γκ. Ίρλιτς), Βερολίνο 1968. *Σχετικά με την Ιστορική Αναγκαιότητα του Ιδεολογικού Ταξικού Αγώνα*, Βερολίνο 1976. *Αποκήρυξη της Προόδου, της Ιστορίας, της Γνώσης και της Αλήθειας* (με τον Ρ. Στάιγκερβαλντ). Βερολίνο 1981. *Φίχτε - Η Γαλλική Επανάσταση και το Ιδεώδες της Αιώνιας Ειρήνης* (με τον Ντ. Λοζούρντο). Βερολίνο 1991. *Η Πνευματική Κληρονομιά της Ευρώπης*. Νεάπολη 1993 (Επιμ.).

Δευτερογενής βιβλιογραφία: Όμπερκόφερ, Γκ. (Επιμ.): *Η φιλοσοφία σχετικά με τον Λόγο. Αφιέρωμα στον Μ.Μπ. Ίνσμπρουκ / Βιέννη* 1996. Ράου, Χ.-Τσ., Γκέραχ, Χ.-Μ. (Επιμ.): *Έξοδοι. Σχετικά με την Φιλοσοφία της ΔΔΓ στη δεκαετία του '70 και του '80*. Βερολίνο 2009.

© 2015 Ομοσπονδιακό Ίδρυμα για την Ιστορική Επεξεργασία της Δικτατορίας του ΣΕΓ (SED-Sozialistische Einheitspartei Deutschlands - Ενιαίο Σοσιαλιστικό Κόμμα Γερμανίας).

Ο «Ελαφοπόδαρος» της ΣΤΑΖΙ και ο Νίκος Κοτζιάς Οι ζωές των Άλλων...

Στη φωτογραφία εικονίζεται το εξώφυλλο της πρωτότυπης (ανατολικογερμανικής) έκδοσης ενός βιβλίου που εκδόθηκε το 1976 στην DDR (Λαοκρατική Δημοκρατία της Γερμανίας) επί δικτατορίας Χόνεκερ, με συγγραφέα μεταξύ άλλων τον Νίκο Κοτζιά. Εκδόθηκε από τον ανατολικογερμανικό κρατικό-κομματικό εκδοτικό οίκο Akademie Verlag.¹ Το θέμα του βιβλίου είναι η αποδόμηση (από σκληρή ορθόδοξη σκοπιά) της θεωρίας ενός γνωστού φιλοσόφου της Σχολής της Φρανκφούρτης, του Άλφρεντ Ζον-Ρέτελ.² Δηλαδή ο εν λόγω τόμος πρέπει να ιδωθεί στο πλαίσιο της ανατολικογερμανικής κρατικής προπαγάνδας στον τομέα της φιλοσοφίας. Τίτλος του: *Der autonome Intellekt* (Ο Αυτόνομος [sic] Νοός), με υπότιτλο *Alfred Sohn-Rethels 'kritische' Liquidierung der materialistischen Dialektik und Erkenntnistheorie*, δηλαδή Η «κριτική» εκκαθάριση της ματεριαλιστικής [υλιστικής] Διαλεκτικής και Γνωσιοθεωρίας από τον Άλφρεντ Ζον-Ρέτελ». Να σημειώσουμε ότι η λέξη εκκαθάριση (*liquidation*), είναι ο όρος των σταλινικών εκκαθαρίσεων (*Liquidierung*) και αντιστρατεύεται την λογική ενός φιλοσοφικού έργου.³ Τόσο είχε προχωρήσει η σταλινική γλώσσα στην καθημερινή σκέψη, και σε τόσο «προχωρημένα» έργα συνέβαλλε και ο Ν. Κοτζιάς.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει ο επιμελητής του τόμου. Ο Μάνφρεντ Μπουρ (Manfred Buhr, 1927-2008) ήταν γνωστός φιλόσοφος της Ανατολικής Γερμανίας, πρόεδρος του «Επιστημονικού Συμβουλίου για τα Θεμελιώδη Ζητήματα του Ιδεολογικού Αγώνα».

Ο Μπουρ το 1944 συμμετείχε στο Κόμμα του Χίτλερ, το Εθνικοσοσιαλιστικό Κόμμα Γερμανίας, και το 1945 υπηρέτησε στον ναζιστικό στρατό. Μετά την ήττα της χιτλερικής Γερμανίας προσχώρησε στο Κομμουνιστικό Κόμμα της Ανατολικής Γερμανίας την οποία κατείχαν οι Ρώσοι. Το ΚΚ της Ανατολικής Γερμανίας εγκαθίδρυσε τη δικτατορία στη χώρα μετά το 1945.

Το επίσημο βιογραφικό του Μπουρ (το οποίο δημοσιεύουμε ολόκληρο στη σελίδα 21) προέρχεται από τον Ομοσπονδιακό Οργανισμό για τη Μελέτη της Δικτατορίας του SED (του ΚΚ της Ανατολικής Γερμανίας). Σ' αυτό το βιογραφικό αναφέρεται μεταξύ άλλων ότι από το 1965 ο Μπουρ «καταχωρίστηκε ως IM (Inoffizieller Mitarbeiter, Μυστικός Συνεργάτης) του MfS (Ministerium für Staatssicherheit, Υπουργείο Ασφάλειας) με το ψευδώνυμο 'Rehbein' (Ελαφοπόδαρος)».

Με άλλα λόγια, ο επιμελητής του τόμου με τον Κοτζιά ήταν ταυτόχρονα και συνεργάτης της διαβόητης StaSi (ΣΤΑΖΙ). Ο τόμος δεν περιλαμβάνει ξεχωριστές συμβολές, αλλά συνυπογράφεται από αυτούς που αποτελούσαν τη συγγραφική ομάδα (Autorenkollektiv), ανάμεσα στους οποίους και ο Νίκος Κοτζιάς.

Ο Ελαφοπόδαρος από το 1969 ήταν διευθυντής του Ινστιτούτου Φιλοσοφίας στην Ακαδημία Επιστημών της Ανατολικής Γερμανίας (ΛΔΓ). Η Ακαδημία

Επιστημών ήταν ο ανώτατος θεσμός επιστημόνων του Κομμουνιστικού Κόμματος της ΛΔΓ οι οποίοι διασφάλιζαν την ιδεολογική κυριαρχία του Κόμματος. Από το 1971 ήταν τακτικό μέλος της Ακαδημίας Επιστημών.

Ο Ελαφοπόδαρος, ως κορυφαίος συνεργάτης της ΣΤΑΖΙ, ήταν και ο θυροφύλακας / θηροφύλακας: κατέδιδε ό,τι ήταν σχετικό με την δραστηριότητα των επιστημόνων-φιλοσόφων που κατά την άποψή του ήταν εναντίον της ιδεολογίας και του κράτους της ΛΔ Γερμανίας. Σε αυτό το πλαίσιο είχε καιρούς ως υπεύθυνος για τις σχέσεις συνεργασίας και τα επιστημονικά ταξίδια των φιλοσόφων της ΛΔ Γερμανίας στον Δυτικό Κόσμο ήλεγχε ποιος φιλόσοφος θα ταξιδέψει στο εξωτερικό, τι θα πει και πώς θα προβάλλει την ιδεολογία και το ίδιο το Ανατολικογερμανικό κράτος. Από συνεργάτη του Ερνστ Μπλοχ μετατράπηκε σε διώκτη των θέσεων του και των υποστηρικτών του(ς). Επίσης διέλυσε το Τμήμα Κοινωνιολογίας στην Ακαδημία Επιστημών, διότι προφανώς έκρινε ότι η δραστηριότητά του ήταν κατά της κυρίαρχης μαρξιστικής-λενινιστικής ιδεολογίας. Ο Μπουρ ήταν υπεύθυνος, από πλευράς του κυβερνώντος Κομμουνιστικού Κόμματος της ΛΔ Γερμανίας, για την επιβολή της κρατικής ιδεολογίας του μαρξισμού-λενινισμού στην φιλοσοφική ζωή της ΛΔ Γερμανίας και τον αποκλεισμό (ουσιαστικά και την επαγγελματική εξόντωση των φορέων τους) όλων των μαρξιστικών ρευμάτων που ήταν κριτικά στην κυρίαρχη κρατική μαρξιστική-λενινιστική ιδεολογία. Για παράδειγμα, το 1980/81 συμμετείχε στην πειθαρχική δίωξη μιας ομάδας φιλοσόφων στο Ινστιτούτο Φιλοσοφίας στην Ακαδημία Επιστημών, το οποίο διηύθυνε, γιατί δεν συμφωνούσαν με την κυρίαρχη ιδεολογική κατεύθυνση. Από το 1988 έγινε αντεπιστέλλον μέλος της Ακαδημίας Επιστημών της ΕΣΣΔ.

Από τέτοιες σχέσεις με τόσο υψηλά πρόσωπα της αδιάλλακτης κομμουνιστικής ορθοδοξίας της ΛΔ Γερμανίας, ο Ν. Κοτζιάς αντλούσε μεγάλο μέρος της

αίγλης του ως ιδεολογικού ινστρουχτορα του εγχώριου σταλινισμού. ▲

— *The Athens Review of Books*

- 1 Υπάρχει και η δυτικογερμανική του παραλλαγή Verlag Marxistische Blätter. Αυτό το «δίπορτο» χαρακτήριζε την περίοδο εκείνη την ορθόδοξη κομμουνιστική αριστερά στην ΟΔ Γερμανίας που είχε απόλυτη εξάρτηση από την ΛΔ Γερμανία του Χόνεκερ.
- 2 Ο Άλφρεντ Ζον-Ρέτελ (Alfred Sohn-Rethel) ήταν ένας δυτικογερμανός εβραίος μαρξιστής, οικονομολόγος και φιλόσοφος, κριτικός στην κυρίαρχη μαρξιστική-λενινιστική ιδεολογία. Στην πολεμική κατά του έργου και της φιλοσοφικής σκέψης του είναι αφιερωμένος ο τόμος. Χαρακτηριστικά στο Σημείωμα της Σύνταξης στην αρχή του βιβλίου αναφέρεται: «Στις θεωρίες του Ζον-Ρέτελ γίνεται σαφές το πόσο πολύ σήμερα "τα έργα για την μετεξέλιξη" του μαρξισμού και της θεωρητικής του βάσης, της ματεριαλιστικής Διαλεκτικής εμφανίζονται με την αξίωση να θεωρηθούν ως μαρξιστικά, στην πραγματικότητα όμως εμφανίζονται με μαρξιστική περιβολή και ανήκουν στο πολύμορφο σύστημα της αστικής ιδεολογίας». Αυτό το βιβλίο είναι γραμμένο ως «συμβολή στην κριτική της αστικής ιδεολογίας που στρέφεται κατά της αναθεώρησης του επιστημονικού σοσιαλισμού».
- 3 Το βιβλίο ξεκινά με ένα δισέλιδο εισαγωγικό σημείωμα του επιμελητή Ελαφοπόδαρου-Μπουρ, στο οποίο είναι χαρακτηριστικό το εξής απόσπασμα: «Ο αγώνας της εργατικής τάξης υπό την καθοδήγηση του μαρξιστικού - λενινιστικού κόμματός της απαιτεί για την διεξαγωγή της σοσιαλιστικής επανάστασης, της εγκαθίδρυσης της πολιτικής της κυριαρχίας, της δικτατορίας του προλεταριάτου, και για την επιτυχή διαμόρφωση της σοσιαλιστικής και κομμουνιστικής κοινωνίας, όχι μόνον την πολιτική και οικονομική, αλλά εξίσου και την συνεπή ιδεολογική και θεωρητική αποδυνάμωση της μπουρζουαζίας». Και ασφαλώς του θεωρούμενου ως μπουρζουά Ζον-Ρέτελ...

The Athens Review

Μάρτιος 2015 • έτος 6ο - τεύχος 60 - τιμή 5€

Αθηναϊκή Επιθεώρηση του Βιβλίου *of books*

ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΑΚΗΣ

Πήτερ Μάκριτζ, Μανώλης Βασιλάκης

Τσέσλαβ Μίλος

Αλεξάνδρα Ιωαννίδου

Μανές Σπέρμπερ

Λεωνίδα Χατζηπροδρομίδης

Λόγος ανήθικος

Δημήτρης Ραυτόπουλος

Η Γαλλία φλέγεται

Μαρκ Λίλα

Οκτωβριάνα

Κωνσταντίνος Ξανθόπουλος

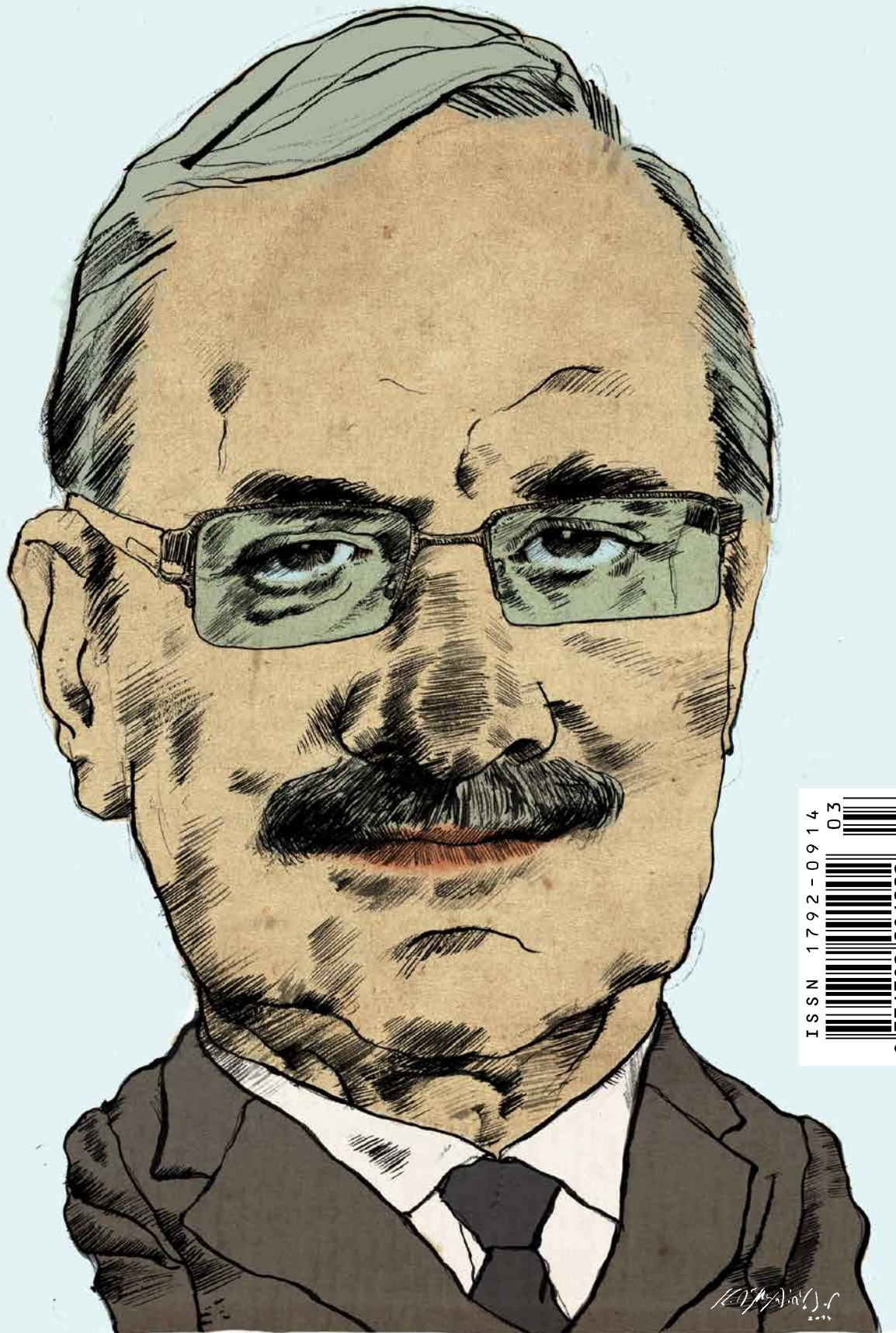
Το δικαίωμα να διακωμωδείς

Ρόναλντ Ντουόρκιν

Τζ. Μ. Γ. Τέρνερ

Θάνος Βερέμης

**Ο υβριστής του Τσέσλαβ Μίλος
γράφει ποίηση!**

ARB

Ο «Ελαφοπόδαρος» της ΣΤΑΖΙ και ο Νίκος Κοτζιάς